

TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ KAYIPLARINA NEDEN OLAN DÜZENLEMELER

• **Hatice YURTSEVER** •

Celal Bayar Üniv. Salihli Meslek Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi

G iriş

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde en önemli finansman kaynağı olan vergilere ilişkin hükümler, Anayasa ile güvence altına alınmıştır. Buna göre herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür. Ancak , vergi ödemeye karşı, bir kısım mükellefler tarafından verginin yansıtılması, vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı şeklinde tepkiler verilmektedir. Mükelleflerin, vergi ödemeye karşı bu şekilde verdiği tepkiler, ödenecek vergi miktarının büyüklüğüne, vergi oranlarının yüksekliğine, kamu hizmetlerinin nitelik ve nicelik olarak yetersiz olduğu inancına, toplanan vergilerin verimli kullanılmadığına ilişkin düşüncelere, sık uygulanan mali af düzenlemelerine, yetersiz denetime ve bunun gibi pek çok nedene bağlı olarak artabilmektedir. Bunun yanı sıra vergi kanunları ve buna ilişkin yasal düzenlemelerde mevcut boşluklar da, bu tür tepkilerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Mevcut düzenlemelerle vergi tabanının genişletilmesi ve vergi dışı bir alan bırakılmamasına çalışılırken, yukarıda belirtilen nedenlerle, mükelleflerin yasal boşlukları kullanarak vergiden kaçınması ya da yasalara aykırı bir şekilde vergi kaçırmaları şeklinde, vergi idaresi ile mükellefler arasında sürüp giden bir mücadele yaşanmaktadır.

Çalışmada, vergiden kaçınma, vergi kaçakçılığı vergi peçelemesi kavramları, bunlara ilişkin nedenler hakkında açıklamalar yapılacaktır, vergiden kaçınma ile vergi kaçakçılığına neden olan Türk Vergi Sistemi'ndeki yasal boşluklardan örnekler verilerek, genel bir değerlendirme yapılırken bazı öneriler sunulmaya çalışılacaktır.

I- TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİDEN KAÇINMA, VERGİ KAÇAKÇILIĞI, VERGİ PEÇELEMESİ KAVRAMLARI VE OLUŞUM NEDENLERİ

A- VERGİDEN KAÇINMA

Vergiden kaçınma, vergi kanunlarının vergi borcunun doğumunu bağladıkları olaylarla bağıllık kurulmaması veya bu olayların fertlerin kendileri için meydana gelmemesi halidir . Mükelleflerin, vergi kanunlarına aykırılık oluşturmada üzerlerindeki vergi yükünü azaltma yönündeki davranışları hukuka aykırılık teşkil etmemektedir. Bir kişinin, alkol, sigara üzerindeki vergi yükümlülüğünden kurtulmak üzere, bu ürünleri kullanılmayarak vergiden kaçınmış olması durumu yasaldir.

Vergiden kaçınma kısaca vergiyi doğuran olaya neden olmamak şeklinde tanımlanırken, yasal mevzuat düzenlenirken oluşan bir takım hukuki boşluklardan yararlanmak suretiyle vergiyi doğuran olaya yol açmamak olarak da daha geniş bir şekilde tanımlanabilir.

Bu çerçevede vergiden kaçınmayı vergi kanunlarındaki açık kapılardan, yani boşluklardan yararlanarak vergi borcunun doğumuna engel olmak şeklinde tanımlamak da mümkündür . Kanun boşluklarından faydalanmak için vergi mevzuatına hakim olmak gerekmektedir .

Vergi kanunlarında yer alan kaçınma yollarına özellikle kurumsal yapısı oturmuş, büyük ölçekli firmaların başvurduğu, bu tür firmaların mali işlerini yönetenlerin mevzuata hakim oldukları ve bu şekilde firmanın üzerindeki vergi yükünü azaltmaya çabaladıkları da görülmektedir.

B- VERGİ KAÇAKÇILIĞI

Vergi kaçakçılığı, vergiyi doğuran olayın

gerçekleşmesine rağmen, vergi kanunlarına aykırı olarak verginin hiç ödenmemesi veya eksik ödenmesidir. Vergi kaçakçılığı, vergi baskısına karşı yasa dışı bir tepkidir. Vergi kaçırma olarak da nitelendirilen kaçakçılık, mükellef veya sorumlunun vergi kanunlarına aykırı davranarak vergi matrahını azaltmak suretiyle vergi kaybına sebep olmasıdır.

4369 sayılı yasa ile yapılan düzenleme ile Vergi Usul Kanunu (VUK) ' nun 341. maddesi ile 359. maddesinde yer alan "Vergi Ziyai" ve "Kaçakçılık Suçları ve Cezaları" başlıklı hükümler vergi kaçakçılığı kavramını birlikte açıklamaktadır. VUK' nun 341. maddesinde vergi ziyai kavramı, mükellefin veya sorumlunun vergilendirme ile ilgili ödevlerini zamanında yerine getirmemesi veya eksik yerine getirmesi yüzünden verginin zamanında tahakkuk ettirilmemesi veya eksik tahakkuk ettirilmesi olarak tanımlanmakta ve vergi cezası uygulamayı gerektirmektedir. Yine VUK' nun 359. maddesinde belirtilen muhasebe hilesi yapmak, sahte fatura düzenlemek, belgeleri tahrif etmek, defter ve belgeleri yok etmek ve benzeri fiillerle vergi ziyasına neden olunması halinde vergi ziyai cezasının yanı sıra hapis cezası ile de cezalandırılma durumu söz konusudur. Burada sözü edilen hileli hareketler ile vergi ziyai doğmasa bile hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulanacağı yasa hükmünden anlaşılmaktadır. Vergi kaçırma olayına, sahte belge kullanmak, belgesiz satış yapmak, olması gerekenden fazla amortisman ayırmak örnek olarak verilebilir.

Kurumsal yapısını oluşturmamış, küçük ölçekli aile şirketlerinde daha çok vergi kaçırma işlemine rastlanılmakla birlikte, büyük ölçekli firmalarda da bazen ortakların bazen de yöneticilerin faturasız ya da düşük miktartlı fatura kesmek, sahte ve muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullanmak suretiyle vergi kaçırdıkları da görülebilmektedir.

C- VERGİ PEÇELEMESİ

Türk Vergi Sistemi' nde ayrıca kavram olarak düzenlenmemesine karşılık, literatürde ve uygulamada peçeleme olarak adlandırılan husus,

vergi yükümlü ve sorumlularının özel hukuk hükümlerini kötüye kullanarak vergi kaçırma amacını taşımaları ve buna yönelik peçeleme sözleşmesi yapmalarıdır. Vergi peçelemesi yapılması halinde, vergi idaresi ve yargı organları vergilendirmede görünüşteki sözleşmeyi değil, gerçek ekonomik durumu göz önüne almaktadır.

Vergi idaresi, vergi peçelemesi yapıldığı konusuna ekonomik yorum yaparak varmakta, vergi kaçırmaya ilişkin bir yaklaşım olduğunu delillerle kanıtlayabilmektedir. Örneğin yapılan bağışın, istisna tutarının altında kalmasını sağlamak üzere parçalara bölünmek suretiyle gerçekleştirilmesi, gayrimenkul sermaye iradı istisnasından faydalanmak üzere, gayrimenkulün mülkiyetinin bir bedel ödenmeden ortak mülkiyete dönüştürülmesi gibi durumlarda peçeleme işleminin varlığından söz edilebilecektir.

Türk Vergi Sistemi' nde vergi peçelemesini önlemeye yönelik bir takım düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Bunlara örnek olarak:

"-Gelir Vergisi Kanunu' nun 72. maddesinde yer alan gayrimenkul sermaye iradının tespiti hakkında hüküm (kiraya veren adına bankaya para yatırılmış olmasının kira sayılacağı),

-Kurumlar Vergisi Kanunu' nun 16. ve 17. maddelerinde yer alan örtülü kazanç ve örtülü sermaye hükümleri,

-Gelir Vergisi Kanunu' nun 41. maddesinin 1, 2, 3 ve 4. bentlerinde yer alan işletme sahibi yakınlarının işletmeden çektiği bedeller ile işletme sermayesine yürütülen faizlerin gider sayılmayacağı hükmü,

- Damga Vergisi Kanunu' nda düzenlenen bir kağıda uygulanacak verginin belirlenmesi sırasında kağıdın mahiyetine bakılması gerektiğine ilişkin hüküm "

verilebilir. Böylece, hukuken vergi peçelemesi sayılabilecek sözleşmeler geçersiz olduğundan, vergiden kaçınma ya da vergi kaçırmanın önüne geçilmesi sağlanmış olmaktadır.

D- VERGİYE KARŞI GÖSTERİLEN TEPKİLERİN NEDENLERİ

Vergi kayıp ve kaçaklarının boyutu ülkele-

rin gelişmişlik düzeyi ile doğrudan ilgili olup, ülkemizde de oldukça büyük miktarda vergi kaybının olduğu bilinen bir gerçektir. Sözü edilen bu kayıpların başlıca nedenleri,

- Mali ve Ekonomik Nedenler, (enflasyon, gelir dağılımı, vergi adaleti vb.)
- Hukuki Nedenler (mevzuatın karmaşıklığı, sık sık değişmesi, vergi oranlarının yüksekliği, istisna ve muafiyetler, cezalardaki yetersizlik, vs.)
- İdari Nedenler (vergi idaresinin organik yapısı, personel yapısı, denetim mekanizması)
- Sosyal Nedenler (vergi ahlakı, mükellef psikolojisi)
- Siyasal Nedenler ve Baskı Gruplarından Kaynaklanan Nedenlerdir.

Vergi sisteminin basit olmayışı, vergi sayısının fazla ve ödenmesine ilişkin prosedürün zor olması durumunda bireyler kayıt dışı kalmayı tercih edebilmektedir. İstisna ve muafiyetlerin çokluğu, vergilerin teşvik aracı olarak kullanılması durumunda da mükellefler bu istisna ve muafiyet kapsamında kalarak, vergi yüklerini hafifletme çabası içerisine girmekte, gelir ve giderlerini olduğundan farklı göstermelerine neden olabilmektedir.

Vergi mevzuatının karmaşıklığı nedeni ile de mükellefler, bilerek veya bilmeyerek vergi kaybına neden olmakta, vergi yasalarındaki boşluklardan faydalanan mükellefler yasal sınırlar içerisinde matrahlarını düşük tutmak suretiyle vergi kayıplarına neden olabilmektedir.

Vergi cezalarının pişmanlık ve ıslah, cezalarda indirim, uzlaşma, mali af gibi uygulamalar nedeni ile etkin bir şekilde uygulanmaması da vergi kayıplarının artarak devam etmesinin önemli bir nedenidir.

II- TÜRK VERGİ SİSTEMİNDE VERGİ KAYIPLARINA NEDEN OLAN YASAL BOŞLUKLAR

Mevzuatın sık sık değiştirilmesi ile karmaşık bir yapıya sahip olması, çok sayıda vergi kanununun uygulamada olması yüzünden kanunlar arasında bağlantı kurulamaması, kanun hükümlerinden birinin vergilendirdiği vergi konusunun bir diğer kanun maddesi ile istisna-muafiyet kap-

samına alınması gibi haller sonucunda karmaşık bir hal alan vergi kanunları bizzat vergi kayıplarına neden olabilmektedir.

A- VERGİ KAYIPLARINA NEDEN OLAN YASAL BOŞLUK VE İŞLEMLER

Vergi avantajı sağlayarak vergi yükünü azaltmak, vergi kaçırmanın aksine yasal bir yol olup, yasaların mükelleflere tanıdığı bir haktır. Vergi mükelleflerinin yasalarla tanınan bu haklarını öğrenip "vergi avantajları"ndan yararlanmak suretiyle vergi yüklerini azaltmaları, vergi ödemek kadar doğal ve normal bir uygulamadır. Türk Vergi Sistemi incelendiğinde vergiden kaçınmaya olanak sağlayan yasal boşlukların bir kısmı aşağıdaki şekilde incelenmiştir.

1-Servet Beyanı Esasının Kaldırılması

Mükellefin dönem başı ile dönem sonu arasında elde ettiği gelirin doğru beyan edilip edilmediğinin oto kontrolünü sağlayan servet beyanı uygulamasının 1984 yılında kaldırılması ile vergi kaybına neden olan kayıt dışı uygulamalar kontrolsüz bırakılmıştır.

2-Gelir Kavramının Tespitine Yönelik Mevcut Kaynak Teorisinin Kayıt Dışı Faaliyetlerin Vergilendirilmesine Olanak Tanımaması

Vergi sistemimizde 4369 sayılı düzenleme ile gelir kavramı genişletilerek tasarruf ve harcamalara kaynak teşkil eden her türlü kazanç ve iradın safi tutarı olarak yeniden tanımlanmış iken, 4444 sayılı yasa ile bu hükmün uygulanmayacağı şeklinde düzenleme getirilerek, kayıt dışı faaliyetlerden elde edilen gelir, vergi dışında bırakılmıştır.

Böylece gelir, daha önceki yasada belirtilen şekilde, bir gerçek kişinin bir takvim yılı içerisinde elde ettiği kazanç ve iratların safi tutarı olarak tanımlanmaya devam edilmiştir. Örneğin kumar kazançları gelirin 4369 sayılı yasa çerçevesinde tanımlanmış olması halinde vergilendirilebilecekken, yasanın yürürlüğe girmemesi üzerine, gelirin eskiden olduğu gibi tanımlanması sonucunda kumar kazançları vergi dışı kalmış olmaktadır.

3-Vergi Muafiyet ve İstisnalarından Yararlanılması

Türk Vergi Sisteminde mükelleflerin veya

vergilendirilmesi gereken konunun çeşitli siyasi, ekonomik, sosyal nedenlerle vergi dışı bırakılması nedeni ile vergi tabanı daralmaktadır. Mükellefler, bu sınırlar çerçevesinde kazanç elde ederlerse vergi ödeme zorunluluğu ortadan kalkmaktadır. Ancak, zaman zaman mükelleflerin bu sınırlar üzerindeki kazançlarını beyan etmeyerek vergiden kaçınma değil, vergi kaçırma eyleminde bulundukları da görülebilmektedir.

Vergi sisteminde bulunan çok sayıda istisna, muafiyet ve indirimler ile bunlara ilişkin özel hesaplanma yöntemleri, mevzuatın karmaşıklığını daha da artırmaktadır. Böylece ekonomik ve sosyal nedenlerle getirilen muafiyet-istisna uygulamalarının amacından uzaklaşabildiği görülmektedir.

4-Azalan Bakiyeler Usulü İle İki Kat Amortisman Ayırma Avantajı

Vergi mükellefleri dönem sonlarında amortisman ayırma usulü olarak normal amortisman yerine azalan bakiyeler usulüne kullanarak kendilerine daha fazla gider yazma olanağını elde etmiş olmaktadır. Söz konusu usule göre, amortisman oranı normal amortisman oranının iki katı olup, yalnızca bilanço esasına göre defter tutan mükelleflerce uygulanabilmektedir.

5-Şüpheli Duruma Gelen Alacaklara Karşılık Ayırarak Gider Yazma Olanağı

VUK' nun 323. maddesinde belirtilen hüküm çerçevesinde alacağın dava ve icra aşamasında olması, alacağın teminatlı olmaması, alacağın tahakkuk emiş olması, bilanço usulüne göre defter tutulmuş olması gibi bir takım unsurların varlığı halinde şüpheli alacak için karşılık ayırmak suretiyle gider yazma olanağı sağlanmaktadır.

6- Alacak ve Borç Senetleri İçin Reeskont Aynılması

İşletmeler yıl sonunda ve geçici vergi ödeme dönemlerinde vadesi gelmemiş alacak ve borç senetlerini reeskonta tabi tutarak yasal olarak giderlerini artırmak suretiyle karlarını aşağıya çekebilirler.

7-Muhtasar Beyannameyi Aylık Verme Yerine 3 Aylık Dönemler İtibarıyla Verme Olanağının Yararlanma

Yanlarında çalışan eleman sayısı 10 ve daha az olan işletmelerin her ay yerine 3 ayda bir muhtasar beyanname vermek suretiyle vergilerini de bu şekilde 3 ayda bir ödeme olanağının yararlanmaları, işletmelere faizsiz 3 aylık finansman olanağı sağlamaktadır.

8 - Vergi Teşvik Sisteminin Yayınlığı

Vergi yasalarımızda bu başlık altında incelenecek çok sayıda avantaj bulunmakla birlikte, bir kısmı burada inceleme konusu yapılmıştır.

Vergi teşvik uygulamalarına örnekleme usulü bakacak olursak, teknolojik araştırmaları geliştirmek amacı ile 4691 sayılı kanun ile "Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Kanunu" düzenlenmiştir. Buna göre, üniversite, ileri teknoloji enstitüleri gibi alanlarda belirli koşullar çerçevesinde yapılan araştırma geliştirme faaliyetleri ile bu faaliyetler sonucunda elde edilen kazançlar, 5 yıl süre ile gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır.

Bir diğer teşvik uygulaması da Yenileme Fonudur. Bilindiği üzere VUK' nun 328 ve 329. maddelerinde yer alan bir hükümle, bilanço usulüne göre defter tutan mükellefler, amortisman tabi kıymetlerin satışından veya hasar halinde sigortadan alınan bedellerin kara eklenmek yerine Yenileme Fonu altında 3 yıl süre pasifte geçici bir süre tutulması mümkün kılınmıştır. Yenileme Fonu düzenlenmesi, maddi kıymetlerin yıpranması suretiyle değer kaybettiği ve yenilenmesi için tekrar finansmana ihtiyaç duyulmasından hareketle getirilmiş, bir bakıma vergi erteleme kurumu olarak sistemde yer almaktadır. Böylece kar üzerinden ödenecek vergi 3 yıl süre ile ertelenmiş olmaktadır.

Kurumların birleşmesine ilişkin Kurumlar Vergisi Kanunu' nun 37, 38 ve 39. maddelerinde yer alan devir hükümleri ile bölünme ve hisse değişimi hükümleri de bir teşvik düzenlemesidir. Buna göre KVK' nun 39. maddesinde belirtilen koşulların varlığı halinde birleşmeden doğan karlar vergilendirilmemektedir. Bununla birlikte devir işleminde, amortisman tabi iktisadi kıymetlerin

amortismanına kalınan yerden devam edildiğinden, birleşmeye göre amortisman giderleri daha düşük gerçekleşmekte ve vergi yükü olumsuz etkilenmektedir .

Kurumlar Vergisi Kanunu' nun 14. maddesinin 6. bendinde, mükelleflerin yıl içinde yaptıkları araştırma ve geliştirme harcamaları tutarını geçmemek üzere ilgili dönemde ödemeleri gereken yıllık kurumlar vergisinin % 20' si üç yıl süre ile faizsiz olarak ertenelebileceği, bu verginin üç yıl içinde kurumlar vergisinin ödenme süreleri içinde eşit taksitler halinde ödeneceği hükme bağlanmıştır .

Gelir Vergisi ve Kurumlar Vergisi mükelleflerinin faydalanmasına olanak tanıyan yatırımların ve istihdamın teşvikine ilişkin 5084 sayılı yasa ile getirilen gelir vergisi stopajı teşviki hükümleri ile vergi mükellefleri belli koşullarda ödenecek verginin terkin edilmesinden yararlanmaktadır. Yine ekonomideki sermaye birikimini hızlandırmak amacı ile 24.04.2003 tarihinden itibaren önemli değişiklikler getirilerek yatırım teşvik belgesi alma zorunluluğuna son verilen yatırım indirimi hükümleri sayesinde yasada belirtilen koşullar çerçevesinde sözü edilen mükellefler vergi ödemeden kaçınmış olmaktadır.

9- Elektronik Ticaretin Yaygınlaşması

Henüz hukuki çerçevesinin oturtulmamış olması ve uluslararası düzeyde de vergilendirme problemleri yaşanması nedeni ile de vergi kayıpları oluşmaktadır.

Vergi mükellefinin ikametgah tespitinin yapılamaması, uluslararası düzeyde bilgi akışlarının gerçekleştirilememesi, söz konusu firma merkezlerinin vergi cennetlerinde yer alması gibi bir takım problemler önemli vergi kayıp ve kaçaklarına neden olmaktadır.

10-Vergi Cezalarının Etkinliğinin Olmaması

Denetimler sonucu ortaya çıkan matrah farkları ve bunlara uygulanan gecikme faizlerinin uzlaşma, cezalarda indirim gibi hükümlerle vergi alacağının tahsilinde kolaylık sağlanması amacı ile indirilmesine olanak tanınması, hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulanmasında cezaların

ertelenmesi ve para cezalarına çevrilmesi de vergi kayıplarını artıran nedenlerden biridir.

11- Pişmanlık ve İslah ile Uzlaşma Müesseselerinin Varlığı

Pişmanlık ve ıslah kurumu, uzlaşma, cezalarda indirim gibi kurumlar, vergilerin tahsiline hız kazandırma amacı ile hukuk sistemimize girmiştir. Pişmanlık ve ıslah kurumu ile vergi suçu işlenmesiyle faille mükellef arasında kurulan ceza ilişkisi bütün sonuçlarıyla ortadan kalkmaktadır. Sözü edilen kurum, vergi adaleti ve eşitlik ilkesine aykırılığı, idari suistimallere açık olduğu gibi nedenlerle eleştiri konusu yapılmaktadır. Burada dikkate alınması gereken husus, pişmanlık ve ıslah kurumunun tek başına işlerliği olan bir araç olarak görülmemesidir. Vergi kaçırmanın marjinal maliyetinde bir artış olmadan, mükelleflerin vicdan azabı ile vergi ödemelerini beklemek gerçekçi bir yaklaşım değildir .

4369 sayılı kanunla yapılan değişiklikle, 01.01.1999 tarihinden itibaren vergi cezalarında tarhiyat öncesi uzlaşma kurumu kaldırılmışken, 4444 sayılı kanunla yapılan değişiklikle aynı tarihten itibaren uzlaşma müessesesinin vergi cezaları için yeniden uygulanacağı hüküm altına alınmıştır. Uzlaşma , vergi alacağının tahsilini, uzayan ihtilaflara neden olmayarak hızlandıran, idarenin yükünü hafifleten bir uygulama olarak vergi yasalarımızda yer almaktadır. Ancak, vergi cezalarında uzlaşma müessesesinin sıklıkla kullanılması, vergisini zamanında ödeyen dürüst mükelleflerin de kayıt dışı faaliyetlere kayarak kaçakçılığın artmasına neden olmaktadır .Uzlaşma kurumu ile, vergi kayıp ve kaçığının yaptırımı olan cezalar etkinliğini yitirmektedir.

12- Mali Af Düzenlemeleri

Mükelleflerce zamanında ödenmeyen veya eksik ödenen vergi anaparasının yanı sıra faiz, gecikme zammı gibi fer' i nitelikteki faizlerin geriye dönük olarak af kapsamına alınması suretiyle yasal olarak vergi ödeme zorunluluğu ortadan kaldırılmış olmaktadır. Mali af düzenlemelerinin sosyal, ekonomik, mali yönden olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu yüzden af düzenlemeleri, bu çerçevede değerlendirilerek düzenlenmelidir .

13-Vergi İdaresinin Etkin Çalışmaması ve Denetim Yetersizliği

Vergi bürokrasisinin yoğunluğu nedeni ile kimi mükellefler kazançları üzerinden vergi ödememek istememektedir . Türk Vergi Sisteminde yıllardır bir çok yenilik ve değişiklikler yapılmasına rağmen vergi idaresinin köklü değişikliğe uğramaması, bunun ekonomik ve mali yapı ile bütünleşmesine engel olmaktadır. Vergi idaresinin yapısında personelin maaş ve özlük haklarının iyileştirilmesi ile eğitim verilmesi suretiyle hizmet kalitesinin artırılması sağlanmalıdır. Vergi idarelerinin vergilerin tahsili gibi bankalar tarafından yapılabilecek görevlerden arındırılması, bilgisayar alt yapı olanaklarının geliştirilerek internet üzerinden beyanname düzenlenmesi, ödemelerin internet aracılığı ile yapılabilmesine ilişkin olanakların genişletilmesi , aksi takdirde mükelleflerin idare ile yaşadıkları sorunlara da bağlı olarak, vergi yükümlülüklerini aksatabildikleri görülmektedir.

Vergi kimlik numarası uygulamasının getirilmesine karşın, bu numara aracılığı ile yapılan işlemlerin bankalar, noterler ve diğer kamu kurumlarınca sorgulanmaması nedeniyle ülke genelinde gelir transferleri ile nakit akışının izlenmesi de vergi kayıplarına neden olan bir durumdur. Bunlara ek olarak bir de denetim yetersizliği söz konusu olduğunda vergi ödeme bilinci zayıf olan pek çok mükellef, vergi ödemek yerine vergi kaçırma yoluna giderek, risk üstlenmeyi tercih etmektedir. Genellikle incelemeler kayıtlı mükellefler üzerinde yapılmakta olup, kayıtlı olmayan mükellefler kayıt dışı kalmaya devam edebilmektedir.

B- VERGİ KAYIPLARINI DOĞURAN VE YASALARA AYKIRI İŞLEMLER

Vergi kayıp ve kaçakları yasal olan faaliyetler kadar yasal olmayan faaliyetler sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Yasal olmayan faaliyetler, '' ekonomik faaliyetler (kaçakçılık, uyuşturucu ticareti, izinsiz kumar oynatma ve tefecilik gibi)'' ve ''diğerleri (dolandırıcılık, hırsızlık, rüşvet ve kalpazanlık gibi)'' dir . Vergi kaçakçılığı ister yasal faaliyetler sonucu isterse yasal ol-

mayan faaliyetler sonucu ortaya çıksın, sonuçta vergi ziyanı neden olmaktadır. Uygulamada vergi kaçakçılığının çok farklı şekillerde ortaya çıktığı görülmekle birlikte, incelememizde belli başlı olanlarına yer verilmiştir.

1- İşe Başlamanın Vergi Dairesine Bildirilmemesi

VUK'nun 168. maddesi gereği, işe başlama, işe başladıktan sonraki 10 gün içerisinde vergi dairesine bildirimde bulunulmalıdır. Bildirimde bulunmamanın cezai müeyyideleri olmasına karşın, denetim yetersizliği çerçevesinde risk üstlenen bazı mükellefler faaliyetlerini vergi dairesinin bilgisi dışında sürdürmekte ve vergi muhatabı olmamaktadırlar.

2- Kayıt ve Belge Düzeninin Yerleşmemesi

1984 yılından beri uygulanan vergi idaresi sistemi ile hem emek gelirleri üzerindeki vergi yükü hafifletilmek istenmiş hem de kayıt dışı ekonomi kayıt altına alınmak istenmiştir. Daha sonra vergi idaresi uygulaması daraltılmış, sadece emekli, dul, yetim maaşı alanlar ile bunların eş ve çocukları ile bakmakla yükümlü oldukları kişilerin mal ve hizmet alımları için uygulama devam ederken, ücretliler için, özel gider indirimi uygulaması ile belli bazı harcamaların indirilmesi söz konusu olmuştur. Bu harcamaların da tamamı değil, sadece 1/3' ünün indirim konusu edilebileceği hükmü getirilmiştir. Bu uygulama sonucunda, vergi indiriminden faydalanamayacak olan pek çok kişi, satıcı ile alışveriş sırasında fatura ve fiş pazarlığı yaparak, vergi kaçığına neden olmaktadır.

3- Muhasebe Hileleri

Ülkemizde vergiler ağırlıklı olarak mükellefin beyanına dayalı olarak tahsil edilmekte olduğundan, inceleme oranının düşüklüğü dikkate alınarak belgelerin kayıt sırasında ya eksik gösterilmesi ya da hiç kayıtlara alınmaması suretiyle gerçek satışların ortaya çıkması önlenebilmektedir.

Sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge kullanmak suretiyle de gider kalemleri olduğundan daha yüksek gösterilebilmektedir .

Muhasebe hilesine verilebilecek bir diğer yöntem de olağan üstü gelir olarak nitelendirilen, faiz geliri, kur farkı geliri, vade farkları, şüpheli alacak gelirlerinin hasılat olarak gösterilmemesidir .

Muhasebe hileleri arasında sayılabilecek bir diğer konu da verginin normal vade tarihinden daha geç bir tarihte tahakkuk ettirilmesi ile zaman bakımından vergi ziyaının oluşmasıdır. Örneğin bir mükellef yıl sonu stoklarını düşük göstererek o yılın karını azaltıp, daha az vergi ödeyebilir. Ancak yıl sonu stoğunun düşük gösterildiği ertesi yılda, yılbaşı stoğu da düşük gösterilmiş olacağından zarar unsuru azalarak, o yılın karı yüksek çıkmaktadır. Böylece bir yıl önce az ödenmiş veya ödenmemiş olan vergi bir yıl sonra telafi edilmiş olmaktadır. Bu olayda vergi bir yıl geç tahakkuk etmiş ve bir yıllık vergi ziyai söz konusu olmuştur .

Gerekli koşullar oluşmamasına rağmen şüpheli alacak karşılığı ayırmak suretiyle gerçekleşen karın düşürülmesi, yatırım indiriminden yararlanması mümkün olmayan harcamaları yatırım indirimi kapsamında değerlendirmek, yeniden değerlendirme oranlarını belirlenenden yüksek uygulamak, olması gerekenden fazla amortisman ayırmak, yenileme fonu için gerekli koşullar oluşmadığı halde fon ayırarak vergi erteleme yapmak, KDV Kanunu' na göre indirilmemesi gereken KDV' leri indirmek yolu ile de muhasebe hilesi yaparak vergi kaçırıldığı görülmektedir .

Yine özellikle yıl sonlarında YTL veya döviz cinsinden borç yaratılarak ödenen faizlerin gider gösterilmesi ve ödenecek vergi miktarının azaltılması da kaçakçılık yapmak üzere kullanılan bir yöntemdir.

4-Özel Yapı Ortaklığı Kurulmak Suretiyle İnşaat Faaliyetinde Bulunulması

Özel yapı ortaklığı adı verilerek inşaat yaparak daire satmak üzere kurulan, ancak resmi kuruluş işlemlerini yapmayan, vergi kanunları nezdinde mükellefiyet tesis etmeyen kimi müteahhitler, noterlik sözleşmesi ile arsa sahiplerinden aldıkları arsalar üzerine bina yapmakta ve bu işin ticari bir iş olmadığından hareketle vergi ödeme yükümlülüğünden kaçınmaya çalışmaktadırlar.

Özel yapı ortaklığında arsa sahipleri müteahhitte belli bir oranda anlaşmakta, arsa sahibi müteahhide yapacağı daire sayısında üye bulmakta, üyeler, inşaat maliyetlerinin belli bir oranı (genellikle % 10) ücreti müteahhide ödemektedir. Ayrıca daireler bitinceye kadar da tercih edilen dairenin peşinat ve aylıkları ödenmeye devam etmektedir. Müteahhit, üyelerin ödediği paydan belli bir oranını yaptığı organizasyon ve teknik hizmet için aldığını belirterek alıkoymakta gerisi ile de inşaatları yapmaya devam etmektedir. Aldığı payların ticari kar sayılmayacağını belirterek vergi ödemekten kaçınmaya çalışmaktadır. Ancak, gerçekte yapılan iş ticari faaliyet çerçevesinde yap-sat olarak adlandırılan daire karşılığı inşaat işi faaliyetini oluşturmaktadır .

5- Örtülü Kazanç Aktarımı ve Örtülü Sermaye Sayılan Borçlanmalar Yapmak

KVK' nun 15. ve 17. maddesinde belirtilen hükümler, kurum kazancının eksik ödenmesini önlemeye yönelik olarak getirilmiş düzenlemelerdir. Mükelleflerin, kurumun öz sermayesi üzerinden ödediği faizler, örtülü sermaye üzerinden ödediği faizler gider olarak yazılarak hasılatından indirilmesi durumunda ve şirketin kendi ortakları, veya bağlı şirketlerle emsal bedelin üzerinde veya altında alım, satım ilişkilerinde bulunması, emsaline göre düşük veya yüksek faizlerle ödünç para alışverişinde bulunması, ortaklar veya yasa da belirtilen yakınlarına ücret vb. adlar altında yüksek ödemelerde bulunması ve bunları gider olarak göstermesi halleri ile de vergi kaçakçılığı yapılmaktadır .

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Vergiden kaçınma ve vergi kaçakçılığı mükelleflerin vergiye karşı gösterdikleri bir tepki olarak karşımıza çıkmaktadır. Vergiden kaçınma yasal yükümlülüklerin yerine getirilmesinde yasa boşluklarından faydalanan vergi borcunu doğurmama hakkını kullanmaktır. Vergi kaçakçılığı ise yasalara aykırı olarak vergi kaybına yol açmaktır.

Vergi kaçakçılığı kayıtlı ekonomik faaliyetler üzerinden gerçekleştirilebildiği gibi kayıt dışı ekonomik faaliyetler üzerinden de yapılabilmektedir.

Vergi kaçakçılığına neden olan kayıt dışı ekonomik faaliyetler ekonomileri tehdit eder. Ülkelerin içinde bulundukları ekonomik krizi atlatabilmeleri için kayıt dışı ekonomiye neden olan hususların en aza ya da makul seviyelere indirilmesi gerekmektedir. Ülkemiz vergi sisteminin de vergi kayıp ve kaçaklarına neden olan düzenlemeler içerdiği görülmektedir.

Türk Vergi Sistemi'nde vergi ile ilgili yapılan her yeni düzenleme kayıtlı mükelleflere ek yük getirmekte olduğundan kayıt dışı çalışmayı özendirilmektedir. Bunun önlenmesi için, Gelir, Kurumlar Vergileri ile KDV oranları düşürülmelidir. Böylece vergi tabanının genişlemesi mümkün olabilecektir.

Belli bir meblağı aşan (halen 8.000 YTL) ödemelerin bankalar aracılığı ile yapılmasına ilişkin uygulama kayıt dışı işlemlerin kayıt altına alınmasına yardımcı olabilecek önemli bir düzenlemedir. Buna ek olarak, ticari ilişkilerde kullanılan ödeme araçlarından biri olan çeklerin hamiline düzenlenmesi engellenerek bankalar aracılığı ile yapılan ödemelerin rahatlıkla izlenmesi sağlanmalıdır.

Vergi kayıp ve kaçaklarının engellenmesinde idareler arası bilgi akışı da yetersizdir. Bankalar, finans kurumları, mahkemeler gibi kurumlardan vergi dairelerine sağlıklı bilgi ağı kurulmalı, buna yönelik alt yapı iyileştirmeleri sağlanmalıdır.

Vergi mevzuatından kaynaklanan kayıp ve kaçakların tespitinde özel hukuk ve diğer kamu hukuku hükümleri (Medeni Kanun, Ticaret Kanunu, Borçlar Kanunu, Türk Ceza Kanunları) de gözden geçirilmeli, yasal boşlukların oluşmasına neden olan hükümler söz konusu yasalar çerçevesinde birlikte değerlendirilmelidir. Örneğin, kiracı ile ev sahibi arasında yaşanan ödeme anlaşmazlığında özel hukuk hükümlerine göre görülen davada alacağın takibi sırasında, vergi dairelerinden sözü edilen gayrimenkule ilişkin vergi borcu bulunup bulunmadığı, ya da gerçek gelirin beyan edilip edilmediği konusu araştırılmamaktadır. Özel hukuk ile vergi hukuku arasında ilişki kurulamadığı için böyle bir durumda ka-

yıt dışılığın tespiti mümkün olmamaktadır. Buna benzer örneklerde mükellefler hakkında bilgi isteme yoluna gidilmemekte, kaçakçılık işlemlerine bir bakıma göz yumulmuş olunmaktadır.

Vergi kayıp ve kaçaklarına uygulanan ceza sisteminde, özellikle sahte belge düzenlenmesi, hiç belge düzenlenmemesi, belgede sahtekarlık yapılması durumlarında ekonomik ceza ile birlikte yasa çerçevesinde düzenlenen hürriyeti bağlayıcı cezaların da özellikle uygulanması gerekmektedir. Halen söz konusu hapis cezalarının para cezasına çevrilmesine olanak veren VUK' nun 359. maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle, hileli bir şekilde vergi kaybına neden olan mükellefler için bu olanağın uygulanması gerektiği düşünülmektedir.

VUK' nun 344. maddesinde yer alan "kasten vergi ziyaına neden olmak" şeklinde tanımlanan vergi kaçakçılığı suçunun kasıt unsuru kaldırılarak vergi ziyai suçu olarak düzenlenmiş olması Türk Vergi Hukukunda da vergiden kaçınma ile ilgili durumların vergi cezalarına muhatap olmasını kolaylaştırmıştır.

Vergi teşvik sisteminin selektif olmaması nedeni ile teşvikler, kendilerinden beklenen yarar sağlanamadığı takdirde vergi kayıp ve kaçaklarının kaynağı haline gelmektedir. Vergi teşvik sistemi incelenerek, sanayiye destekleyecek rasyonel teşvikler dışında vergiden kaçınma ve kaçırmaya neden olan teşviklerin kaldırılması gereklidir. Vergi idaresinde çalışan personelin nitelik ve idarenin teknolojik yapısının iyileştirilerek çağın gerekleri çerçevesinde yapılması sağlanmalı, daire başına düşen mükellef sayısı azaltılmalıdır. Vergi kayıplarının önlenmesi için en önemli unsur olan denetimi yapacak olan denetim elemanı sayısının artırılması gereklidir. Bunun yanı sıra mükellef kitlesinin eğitilmesi ve vergi bilincinin oluşturulmasına ısrarla ve sabırla devam edilmelidir.

Kişilerin gelir ve kazançlarını izlemeye yönelik düzenlemelerin, sadece vergi yasaları ile yapılması yerine, belediye, köy gibi yerel yönetimlerin de sorumluluk üstlenmesi sağlanmalıdır. Örneğin, şehrin merkezinde faaliyette bulunan

gece kulübü, eğlence yerleri, lokanta gibi kaçak çalışan bazı yerlerin bulunduğu basın aracılığı ile haber yapılmaktadır. Böylesi bir durumda, bu iş yerlerinin varlığından yerel yönetimler haberdar olmuyorsa, vergi idaresince belirlenmesi tesadüfi olmaktadır.

Alışveriş sırasında yapılan fiş fatura pazarlığı engellenerek belge düzeninin yerleştirilmesi gerekmektedir. Yapılan harcamaların tamamının gider gösterilebilmesi halinde kişilerin çıkarına hizmet edeceğinden kayıt dışılığın önüne geçilmesi mümkün olabilecektir.

Belge düzeninin yerleştirilmesinde mesleklerle ilgili kişilere fahri müfettişlik şeklinde sınırlı denetleme yetkisi verilmesi ile vergi kayıplarının önüne geçilmesi mümkündür.

Ülkede belge düzeninin tam anlamıyla yerleştirilmesi ancak alıcıyla satıcının devlete karşı çıkar birliği içinde olmasından çıkarılıp, çıkar ayrılığına dayalı bir sisteme kavuşturulması ile mümkündür.

Vergi muafiyet ve istisnaları, sosyal, ekonomik nedenlerle bir çok gelişmiş ülke vergi sistemlerinde de yer almakla birlikte, ülkemizde sadece çok olması, kiminin özel hesap yöntemi gerektirmesi nedeniyle mevzuatın karmaşık bir hal almasına neden olmaktadır.

Kişilerin dönem başında sahip olduğu serveti ile dönem sonunda sahip olduğu serveti arasındaki farkın gösterildiği, varsa kayıt dışı işlemlerin tespitinde önemli bilgilerin yer aldığı servet beyanı esasının yeniden getirilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir.

Sonuç olarak,

Vergi yasalarımızda mükelleflere vergi teşvikleri, muafiyet, istisna ve indirim başlıkları altında sağlanan vergisel avantajların şüphesiz sosyal, ekonomik yönü mevcuttur. Ancak bu hükümlerin konulmasında zaman zaman baskı ve çıkar gruplarının etkisi ile seçici olunamadığı görülmekte olup, teşvik sisteminin ekonomik kalkınma ve istikrarın sağlanmasında yardımcı olmanın çok, vergi kayıp ve kaçaklarının bizzat kaynağı haline gelebildikleri uygulamada rastlanan bir durumdur.

Servet beyanı esasının kaldırılması, denetimin yetersizliği, idarelerarası bilgi aktarımının eksikliği, sık sık uygulanan mali af düzenlemeleri, ceza sisteminin etkin olmayışı gibi yukarıda belirtilen nedenlerle kayıt dışı işlemlerin kontrol altına alınamadığı dikkate alındığında, vergi sisteminin genel değerlendirmelerde belirtilen hususlar çerçevesinde yeniden yapılandırılmasının ülkemiz için önemi büyüktür.

Vergi sisteminden kaynaklanan vergi kayıplarının önlenmesinde vergi mevzuatının diğer yasal mevzuatla birlikte gözden geçirilerek uyumlaştırılmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

AKDOĞAN Abdurrahman, "Kamu Maliyesi", Ankara, 1985.

ARIKAN Zeynep, AY Hakan, "Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları ve Sonuçları", Maliye Yazıları, S.48, Temmuz-Eylül 1995

ARIKAN Zeynep, YURTSEVER Hatice, "Türkiye' de Mali Affın Nedenleri, Etkileri, Sonuçları I- II " Yaklaşım Dergisi, S.136-137, Nisan-Mayıs 2004.

ARPACI Altar Ömer, "Kurumların Avantajlı Birleşme Şekli: Devir Müessesesi", Vergi Sorunları Dergisi, S:178, Temmuz, 2003.

AYDIN Selda, "Vergi Kaybı Nedenleri ve Yöntemleri", Vergi Sorunları Dergisi, S:178, Temmuz, 2003.

DİKMEN Birgül, "Vergiden Kaçınmanın Yeni Bir Yolu Özel Yapı Ortaklığı", Vergi Dünyası Dergisi, S:252, Ağustos, 2002.

DOĞRUSÖZ A.Bumin, "Kayıt Dışı Ekonomi ile Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış", 19. Türkiye Maliye Sempozyumu 10-14 Mayıs 2004, s. 159-175.

DÖNMEZ Recai, "Pişmanlık ve İslah Kurumunun İşlerliğine Yönelik Kuramsal Tartışmalar ve Bu Kurumun Hukuki Niteliği", Erişim: www.home.anadolu.edu.tr/donmez/pismanlik.html.(18.04.2004).

EDİZDOĞAN Nihat, "Kamu Maliyesi", Bursa, 1998.

ERGİNAY Akif, "Kamu Maliyesi", Ankara, 1994.

EYÜPGİLLER Saygın, "Vergiden Kaçınma ve Vergi Peçeleme", Yaklaşım Dergisi, S:113, Mayıs, 2002.

GÜNDÜZ M.Kemal, PERÇİN Necati, "Araştırma ve Geliştirme Harcamalarına İlişkin Olarak Yapılacak Olan Vergi Erteleme", Vergi Sorunları Dergisi, S:131, Ağustos, 1999.

KILDİŞ Yusuf, "Kayıt Dışı Ekonominin Ulusal-Uluslararası Boyutu Ve Çözüm Önerileri", Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, c.2, S:2, 2000, www.sbe.deu.edu.tr/yayinlar(18.04.2004).

KIZILOĞLU Şükrü, "Türk Vergi Hukukunda Örtülü Kazanç ve Örtülü Sermaye", Ankara, 2002.

KIZILOĞLU Şükrü, "Vergi Avantajları", Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, 1999.

ILGIN Yılmaz, "Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye'deki Boyutları", Ankara, 1999.

SARILI Mustafa Ali, "Türkiye'de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler, Bankacılar Dergisi, S.41, 2002.

SEVİĞ Veysi, "Vergi Kaçakçılık Suçu ve Cezaları", Yaklaşım Dergisi, S: 72, Aralık, 1998.

SEVİĞ Veysi, "Kayıtdışı Önemek Sadece Vergi İdaresinin Görevi mi?", Dünya Gazetesi, 19.11.2003.

ŞİŞMAN Bülent, "İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri", Ankara, 2003.

ÖNCEL Mualla, KUMRULU Ahmet, ÇAĞAN Nami, "Vergi Hukuku", Ankara, 1999.

ÖNDER İzzettin, "Vergiye Psikolojik Direniş, Görüş Dergisi, S.3, Mayıs, 1992.

ÖZEN Necat, "Vergilendirmede Bir Avantaj:Yenileme Fonu", Vergi Sorunları Dergisi,

S:183, Aralık, 2003.

ÖZTÜRK Bünyamin, ÖZER Mustafa, "Teknoloji Geliştirme Bölgelerine Sağlanan Vergi Avantajları", Vergi Sorunları Dergisi, S.178, Temmuz, 2003.

TOSUNER Mehmet, "Vergi Kayıp ve Kaçakları Sorununa İlişkin Görüş ve Öneriler", Vergi Sorunları Dergisi, S:85, Ekim, 1995.

TOSUNER Mehmet, ARIKAN Zeynep, YERELİ A.Burçin "Türk Vergi Sistemi" İzmir, 2004.

TOSUNER Mehmet, ARIKAN Zeynep, "Resen Vergilendirme ve Sorunlar", Vergi Sorunları Dergisi, S:177, Haziran, 2003

TUNA Hatice, "Vergi Hukukunda Sahte Belge", Petkim Uygulamalı Mevzuat Dergisi, S.10, Ekim 1990.

TUNA Hatice, "Vergi Hukukunda Yanıltıcı Belge", Petkim Uygulamalı Mevzuat Dergisi, S. 11, Kasım, 1990.

"Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri", www.ekocerceve.com/img/haberler.pdf(18.04.2004).

NOTLAR

Akif ERGİNAY, "Kamu Maliyesi", Ankara, 1994, s. 123.

Abdurrahman AKDOĞAN, "Kamu Maliyesi", Ankara, 1985, s. 138.

Selda AYDIN, "Vergi Kaybı Nedenleri ve Yöntemleri", Vergi Sorunları Dergisi, S:178, Temmuz, 2003, s. 20.

Bülent ŞİŞMAN, "İşletmelerde Vergi Planlaması Yöntemleri", Ankara, 2003, s. 39.

Nihat EDİZDOĞAN, "Kamu Maliyesi", Bursa, 1998, s. 123.

Saygın EYÜPGİLLER, "Vergiden Kaçınma ve Vergi Peçeleme", Yaklaşım Dergisi, S:113, Mayıs, 2002, s. 148.

Mualla ÖNCEL, Ahmet KUMRULU, Nami ÇAĞAN, "Vergi Hukuku", Ankara, 1999, s. 26.

ÖNCEL, KUMRULU, ÇAĞAN, a.g.e., s. 27.

ŞİŞMAN, a.g.e., s. 88.

Mehmet TOSUNER, Zeynep ARIKAN, A.Burçin YERELİ, "Türk Vergi Sistemi" İzmir, 2004; s. 344.

Mehmet TOSUNER, "Vergi Kayıp ve Kaçakları Sorunu-na İlişkin Görüş ve Öneriler", Vergi Sorunları Dergisi, S:85, Ekim,1995, s. 65.

AYDIN, a.g.m., s. 22 ; Yılmaz ILGIN, "Kayıtdışı Ekonomi ve Türkiye' deki Boyutları", Ankara, 1999, s. 29; İz-zettin ÖNDER, "Vergiye Psikolojik Direniş, Görüş Dergisi, S.3, Mayıs, 1992, s.51.

EYÜPGİLLER, a.g.m., s. 148

AYDIN, a.g.m., s. 22.

Şükrü KIZILOĞ, "Vergi Avantajları", Gazi Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C.1, S.1, 1999, s.19-66.

Yusuf KILDİŞ, "Kayıt Dışı Ekonominin Ulusal-Uluslararası Boyutu ve Çözüm Önerileri", Dokuz Eylül Üniver-sitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, c.2, S:2, 2000 ,< www.sbe.deu.edu.tr/yayinlar>(18.04.2004).

Ekoçerçeve, "Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri", <www.ekocerceve.com/img/haber-ler.pdf>(18.04.2004).

KIZILOĞ, a.g.e., s. 23.

KIZILOĞ, a.g.e., s. 35.

Ayrıntılı bilgi için bkz. Bünyamin ÖZTÜRK, Mustafa ÖZER, " Teknoloji Geliştirme Bölgelerine Sağlanan Vergi Avantajları", Vergi Sorunları Dergisi, S.178, Temmuz, 2003, s. 9-18.

Necat ÖZEN, "Vergilendirmede Bir Avantaj:Yenileme Fonu", Vergi Sorunları Dergisi, S:183, Aralık, 2003, s. 34-39.

TOSUNER, ARIKAN, YERELİ, a.g.e.,s. 270-271.

Altar Ömer ARPACI, "Kurumların Avantajlı Birleşme Şekli: Devir Müessesesi", Vergi Sorunları Dergisi, S:178, Temmuz, 2003, s. 74.

TOSUNER, ARIKAN, YERELİ, a.g.e., s. 239; M.Kemal GÜNDÜZ, Necati PERÇİN, " Araştırma ve Geliştir-me Harcamalarına İlişkin Olarak Yapılacak Olan Vergi Ertelemesi", Vergi Sorunları Dergisi, S:131, Ağustos, 1999, s. 44-51.

Recai DÖNMEZ, " Pişmanlık ve İslah Kurumunun İşleri-liğine Yönelik Kuramsal Tartışmalar ve Bu Kurumun Hukuki Niteliği", <www.home.anado-lu.edu.tr/dönmez/pismanlik.html>.(18.04.2004).

Mustafa Ali SARILI, "Türkiye' de Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları, Nedenleri, Etkileri ve Alınması Gereken Tedbirler, Bankacılar Dergisi, S.41, 2002, s.

Bknz. Zeynep ARIKAN, Hatice YURTSEVER, "Türkiye' de Mali Affın Nedenleri, Etkileri, Sonuçları I ve II" Yak-laşım Dergisi, S.136 ve S.137, Nisan-Mayıs 2004, s. 59-64.

SARILI, a.g.m., s. 42.

Ali Rıza GÖKBUNAR, Ramazan GÖKBUNAR, " Türk ver-gi İdaresinin Verimliliğinin Arttırılmasına Yönelik Re-form Önerileri" Verimlilik Dergisi, 1996/3, s.17

AYDIN, a.g.m., s. 25-26.

Bknz. Hatice TUNA, "Vergi Hukukunda Sahte Belge", Petkim Uygulamalı Mevzuat Dergisi, S.10, Ekim 1990 ; Hatice TUNA, "Vergi Hukukunda Yanıltıcı Belge", Petkim Uygulamalı Mevzuat Dergisi, S. 11, Kasım, 1990.

AYDIN, a.g.m., s. 26.

Mehmet TOSUNER, Zeynep ARIKAN, "Re' sen Vergi-lendirme ve Sorunlar", Vergi Sorunları Dergisi, S:177, Haziran, 2003, s. 69.

ŞİŞMAN, a.g.e., s.40.

Birgül DİKMEN, "Vergiden Kaçınmanın Yeni Bir Yolu Özel Yapı Ortaklığı", Vergi Dünyası Dergisi, S:252, Ağustos, 2002, s. 52-57.

Bknz. Şükrü KIZILOĞ, Türk Vergi Hukukunda Örtülü Ka-zanç ve Örtülü Sermaye, Ankara, 2002.

Zeynep ARIKAN, Hakan AY, " Kayıt Dışı Ekonominin Boyutları ve Sonuçları", Maliye Yazıları, S.48, Tem-muz-Eylül 1995, s. 49; Ali Rıza GÖKBUNAR, "Kayıtdı-şı Ekonominin Vergilendirilmesine Yönelik Öneri-ler", Maliye Yazıları, 47, Nisan-Haziran 1995, s.76-85.

TOSUNER, a.g.m., s.66.

Ayrıntılı bilgi için bkz. A.Bumin DOĞRUSÖZ, "Kayıt Dı-şı Ekonomi İle Mücadele Açısından Vergi Hukuku Özel Hukuk İlişkilerine Bakış", 19. Türkiye Maliye

Sempozyumu 10-14 Mayıs 2004, s. 159-175.

TOSUNER, a.g.m., s. 67.

EYÜPGİLLER, a.g.m., s. 149.

“Kayıtdışı Ekonominin Nedenleri,” www.ekocerce-
ve.com/img/haberler.pdf.(18.04.2004).

TOSUNER, a.g.m., s. 68.

Veysi SEVİĞ, “Kayıtdışılığı Önlemek Sadece Vergi
İdaresinin Görevi mi?”, Dünya Gazetesi,
19.11.2003.

KILDİŞ, a.g.m., www.sbe.deu.edu.tr.

TOSUNER, a.g.m., s.67.